

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
FILOZOFICKO-PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

Ústav cizích jazyků

Daniela Knapková

GIUSEPPE ARCIMBOLDO

Italská kultura 1 (UCJ/IK344)

Rok: 2015/2016

Obor: Italská filologie

Semestr: zimní

Ročník: druhý (komb.)

Giuseppe Arcimboldo se narodil v Miláně, roku 1527 jako syn Chiary Patrisiové a Bagia Arcimbolda, malíře, který se podílel na přestavbě milánské katedrály. O několik let později se chlapec začíná učit po boku svého otce, který pracuje pro Katedrální dílnu v Miláně. Giuseppe je nadaný a zvědavý, seznamuje se s prací nejrůznějších řemeslníků a umělců, kteří se účastní prací v katedrále. 14. prosince 1549 se jeho jméno poprvé objeví v análech Katedrální dílny a v té době, kdy je mu 22 let úzce spolupracuje se svým otcem. Společně připravují kartóny zobrazující legendu o sv. Kateřině Alexandrijské a příběhy ze starého zákona určené pro katedrální vitráže. Arcimboldo je neobyčejně schopný žák a brzy mezi ostatními vynikne svým talentem a tvůrčí invencí. Roku 1551 dostává zakázku na realizaci pěti erbovních štítů pro českého a uherského krále, Ferdinanda Habsburského, který je na návštěvě v Miláně.

Během svého pobytu v Miláně roku 1551 se Ferdinand dovídá o pracích mladého Arcimbolda a přijme jej. Toto setkání je pro Giuseppovu příští kariéru zásadní, o několik let později si na něj totiž monarcha vzpomene a povolá ho ke svému dvoru do Vídně. Arcimboldův otec mezitím umírá, naposledy je v análech Katedrální dílny zmiňován v roce 1558.

Mladý malíř zatím pokračuje v práci na návrzích vitráží a ornamentální výzdoby katedrály. Současně kreslí erbovní štíty a kostelní korouhve pro město a katedrálu, jakož i pro několik vysoce postavených milánských rodů. Společně se svým přítelem, Giuseppem Medou, vytvoří Arcimboldo praporec svatého Ambrože – válečnou korouhev s emblémy města a světce.

Roku 1558 odjíždí Arcimboldo, jenž si již vybudoval určité renomé, do jiného lombardského města, je jím Como, aby se zde podílel na výstavbě katedrály. V katedrálních účetních knihách z roku 1558 nalezneme takovýto zápis: 159,19 lir pro mistra Giuseppa Arcimbolda, milánského malíře, za skicu a karton tapiserie, jak je uvedeno v letošní knize výdajů. Podle kartónu představujícího smrt Panny Marie vytvoří o čtyři roky později tapiserii Vlám Johannes Karcher a jeho ateliér. Giuseppe zatím dříve, než v roce 1562 opustí svoji vlast, realizuje ještě sedm dalších kartónů stejných rozměrů a barev, které ilustrují výjevy ze Starého i Nového zákona.

Na opakované naléhání císaře Ferdinanda I. souhlasí nakonec Arcimboldo se svým odchodem k císařskému dvoru Habsburků do Vídně. Ocitá se tam v uzavřeném, kosmopolitním centru. Císař má rád luxus a zajímá se o humanismus. Obklopil se umělci, řemeslníky, vědci a umělci z celé Evropy. Arcimboldo, který je jmenován dvorním malířem, vytvoří během dvou let strávených ve službách Ferdinanda I. četné portréty císařské rodiny a také svoji první sérii Čtyř ročních období.

Když císař roku 1564 umírá, usedne na trůn jeho syn Maxmilián II. Giuseppovu situaci to nijak nezmění, stále zůstává u dvora a je velmi oblíben. Jak dosvědčuje přítel malíře, jezuita, otec Paolo Morigia, byl jednou z nejraději vídaných a vážených osob Maxmiliána, jenž ho přijal do svých služeb, štědře jej odměňoval a choval k němu velké sympatie. Arcimboldo tedy žil na císařském dvoře, uctíváný nejen Maxmiliánem, ale i celým dvorem, a to nejen pro

svoje malířské umění, ale také pro invenci v mnoha jiných záležitostech, kupříkladu turnajích, rytířských hrách, zábavách či přípravách svateb a korunovací. Jako dvornímu portrétistovi náleží Arcimboldovi plat dvacet florénů měsíčně za realizaci portrétů a krásných maleb, někdy dostává ještě další gratifikaci, když se například nějaký jím vytvořený obraz císaři zvláště zalíbí.

Arcimboldo také panovníkovi poskytuje různé další služby, je jedním z jeho nejoblíbenějších rádců v otázkách umění. Podílí se například na obohacení císařovy sbírky, několikrát navštíví Itálii, aby odtud přivezl vysoce hodnotná umělecká díla. V roce 1566 vyše císař svého malíře do Itálie, kde se má poohlédnout po antických sochách a nejnovějších obrazech. Vybaví ho pasem, doporčujícími listy a částkou 100 florénů. Od roku 1568 figuruje Arcimboldovo jméno v císařských kronikách, vystupuje v nich jako malíř a současně organizátor dvorských slavností. Roku 1570 připravuje Giuseppe scénografii k turnaji organizovanému v Praze u příležitosti sňatku Alžběty Rakouské, dcera Maxmiliána II., s francouzským králem Karlem IX. V následujícím roce, 26. srpna 1571, pak ve Vídni organizuje slavnost spojenou se sňatkem arciknížete Karla Rakouského, císařova bratra, s Marií Bavorskou. Arcimboldo, velký organizátor císařských slavností, neustále vymýšlí nové kostýmy, groteskní masky a fantastické postavy. Maluje rovněž obrazy určené jako dary pro významné osobnosti. Je tomu tak i v případě nové série alegorických portrétů představujících Čtyři roční období. Jejich realizací pověřil Maxmilián umělce v roce 1573, aby z nich později učinil dar pro kurfiřta Augusta Saského. Během dvou posledních let své vlády odměnil císař Arcimbolda za věrné služby poskytnutím privilegií. V příštím roce Maxmilián, který cítí, že se blíží konec, zaplatí svému malíři a příteli poslední dvě sta florénů. Když potom Rudolf II., Maxmiliánův syn, stane v čele císařství (r. 1576), přeje si, aby Arcimboldo u jeho dvora zůstal.

V době, kdy Rudolf II. usedne na císařský trůn, je mu dvacet čtyři let. Podobně jako jeho otec, stává se i on mecenášem umění a brzy také největším sběratelem habsburského rodu. Rudolf pokračuje ve sbírání uměleckých děl a Arcimboldo má při tom za úkol získávat nové exponáty, kterými by císař mohl vyzdobit svoji pražskou rezidenci. Vybaven dopisem s datem z roku 1582, podepsaným rukou Rudolfa II., putuje Arcimboldo po Bavorsku a hledá starožitnosti, umělecká díla a zvířata pocházející z Nového světa, neboť císaře nezajímají pouze práce velkých malířů, sbírá také zvláštní předměty a tvory. V císařské sbírce se ocitnou drezírovaní ptáci, monstra zalitá do skla, obrovité mušle, vzácné minerály, nebo drahocenné předměty dovezené z Indie a Ameriky. Když kardinál d'Este píše zprávu ze své návštěvy v Praze, potvrdí v ní, že mu Rudolf II. ukázal své nejtajemnější a nejdrahocennější věci, zejména malby, které ho ohromily svým množstvím a kvalitou. Kromě toho také vázy z nejrůznějších druhů drahých kamenů, sochy a hodiny, tedy poklad toho, kdo jej vlastní. Sbírkou měla sloužit jako výraz a důkaz imperiální moci a přepychu.

Arcimboldovým úkolem je konzervace a obohacení kolekce o nové, vzácné úkazy. Současně ale pokračuje i v malování pláten na objednávku císaře a jeho dvora, především se jedná o cykly Čtyři roční období a Čtyři živly. Jako konstruktér a vynálezce se milánský umělec vyznamenal objevem kalorimetrické metody hudební transkripce. Arcimboldo využívá

nástroje zvaného barevný klavír, díky němuž je schopen zapisovat melodie pomocí drobných barevných skvrnek. V témž období umělec vytvoří řadu hydraulických strojů a vymyslí první šifrovaný kód.

Pět let potom, co Arcimboldo získá šlechtický titul a rozmnoží své rodinné erbovní znaky (to vše díky Rudolfovi II.), takže roku 1585, věnuje svému mecenáši pouzdro z červeného safíru, obsahující 148 kreseb ilustrujících jeden ze zimních turnajů. V uvedeném roce také Giuseppe realizuje sérii třinácti skic, věnovány námětu produkce hedvábí, vlny, lnu a plátna.

Po dvaceti šesti letech služby pro rod Habsburků se Arcimboldo, který se již cítí starý, obrátil na Rudolfa II. s žádostí o povolení návratu do Milána, které se mu podařilo získat jen s obtížemi. Milánský malíř je v té době již velmi známý. Roku 1587 se vrátí do rodného města s pokladnou naplněnou tisíci a pětistými florenty. Arcimboldo i nadále dostává roční penzi a pokračuje v práci pro císaře. V tomto období vytvoří dva ze svých nejkrásnějších obrazů: Flóra a Portrét Rudolfa II. jako Vertemna, které budou odeslány do Prahy. Císař je s těmito dvěma díly mimořádně spokojen. V roce 1592 udělí Arcimboldovi, jenž má v té době již dva další tituly (inženýra a věrného poddaného), titul falckého hraběte. O rok později, 11. července 1593, Giuseppe umírá ve svém milánském domě ve věku asi šedesáti šesti let, z důvodu zadržetí moči a kamenů v ledvinách. O několik dní později bude pochován v kostele San Piero della Vigna.

Flóra - okolo r. 1590

Flóru umělec namaloval barevnými odstíny korespondujícími s mírnou náladou celé kompozice. Subtilní květinová mozaika světlých barev naznačuje jemnou pleť mladé ženy. Její

pohled rozjasňují plátky bílých kvítků v očních důlcích z růžových pupat. Rafinovaný úbor ze zeleni ještě podtrhuje půvab a krásu tohoto alegorického portrétu.

Rudolf II. jako Vertumnus – r. 1591

Je posledním známým dílem Arcoimbolda. Alegorický portrét představuje císaře a Rudolf II. si jej vysoce cení. Arcimboldo ke své záměrné příloze připojil verš Gregoria Comaniniho, v němž básník přirovnává Rudolfa II. k římskému bohu Vertumnovi, ochránci rostlinstva.

Kalendárium

1527 – Giuseppe Arcimboldo se narodí v Miláně

1549 – 14. prosince se jeho jméno poprvé objeví v análech milánské Katedrální dílny

1551 – Arcimboldo vytvoří pět erbovních štítů pro českého krále Ferdinanda, otec umělce umírá

1558 – malíř se vydá do Coma, kde pracuje na dekoraci tamní katedrály

1562 – Arcimboldo je jmenován dvorním malířem Ferdinanda I. ve Vídni

1563 – vytvoří Čtyři roční období

1564 – Arcimboldo je jmenován dvorním malířem Maxmiliána II. ve Vídni

1568 – Arcimboldo organizuje slavnosti na císařském dvoře

1573 – malíř realizuje druhou sérii Čtyř ročních období

1576 – Arcimboldo se stává dvorním malířem Rudolfa II. v Praze

1580 – Rudolf II. povyšuje Arcimbolda dědičně do šlechtického stavu

1587 – umělec opouští Prahu a vrací se do Itálie a natrvalo se usadí v Miláně

1593 – 11. července umírá Giuseppe Arcimboldo v Miláně

Zdroje:

1. KRIEGESKOTE, Werner. *Arcimboldo*. Přel. K. Ševčíková, 1. vydání Kolín n. R.: Taschen, 2003, 79 s. ISBN 3-8228-2569-7
2. Největší malíři – Giuseppe Arcimboldo, časopis, Eaglemoss International, 2000
3. *Kunsthistorisches Museum Vídeň*. Přel. M. Lázňovská, 1. vydání Praha: Knižní klub, 2006, 143 s. Slavné galerie světa. ISBN 80-242-1695-7.